

Előfizetési díj
Vidékre postán vagy helyben házhoz
hordva:

Egész évre	12 frt.
Félévre	6 „
Negyedévre	3 „
Egy hóra	1 „

Egyes szám ára 5 kr.

Megjelenik minden nap, az ünnepeket követő napok kivételével.

KELET

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPI LAP.

Hirdetési díjak:

Összör hasábozott garmond sor, 6 kr. ára
Bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb
és gyakori hirdetéseknek külön kedvezményt is
nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:

Bécsben: Oppelik Alajos (Wollzeile 22). Haasen
stein és Vogler (Neuer Markt 11).
Pesten: Lang Leopold (Erzsébet-tér 9. z.)

Nyilttéri cikkek

garmond sora után 25 kr. fizetendő.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések
küldendők.

Szerkesztői szállás:

Belső-farkasutca 76. szám, hová a lap szellemi részét illető
közlemények czimzendők.

Az értékesb cikkek díjaztatnak.

Kéziratok nem adatnak vissza.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

A „KELET”
politikai és közgazd. napilap
nyolczadik negyedévi folyamára.

A közelgő új negyedév küszöbén, a nélkül, hogy új program-adásnak szükségét látnók, egyszerűen félkérjük lapunk t. pártolót, hogy előfizetéseiket idején megtenni sziveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében fenakadás történjék.

A „Kelet”, mint eddig, ezután is hiv képviselője lesz az erdélyi részek érdekeinek, s míg mulasztatlan kötelességének tartja az anyabonnal való unio rendszeres keresztülvitele mellett küzdeni, viszont nem téveszti szem elől a historiai mult által teremtet specialis viszonyok tekintetbe vételét, s annyival inkább most, midőn a királyi biztosság megszüntetése folytán, még jobban előtérbe lép annak szükségessége, hogy minden felmerülő sajátlagos kérdés földerítését a nyilvánosság közegei, az erdélyrészi lapok, tekintsék elelegendhetlen feladatuknak.

Ezt a feladatot jövőre is tőlünk telhetőleg betöltjük s munkatársaink tekintélyes csoportja reményünk engedi e törekvés sikerét, ha t. előfizetőink eddig tanusított támogatásukban ezután is részesítenek s maga az ország-rész intelligenciája lapunkat tekinti — mint eddig — a vidéki érdekek készséges közlönycél.

E szellemi és anyagi támogatás reményében nyitjuk meg az előfizetést.

Szász Béla,
felelős szerkesztő.

A „KELET” előfizetési ára:

Okt.—decz.	3 frt.
Egy hóra	1 frt.
Egyes szám ára	5 kr.

Az előfizetési pénzek, legczélseztübben postai utalánnyal, kiadó Stein János könyvkereskedésbe küldendők.

Nyolcz egyszerre beküldött előfizetés után tiszteletpéldánnyal szolgálunk.

Hirdetési díjainkat, hogy a vidéki t. iparosok is egyenlő kedvezményben részesüljenek a kolozsváriakkal, jövőre az egész erdélyi részekben helynyire szállítjuk le, mit hazánk összes iparosainak becses figyelmébe ajánlunk.

A „KELET” kiadóhivatala.

Kolozsvár, september 24.

— Egyetemünk kérdése az utóbbi napokban bővebb discussio tárgyát képezé a lapok-

ban. Mintha lelkiösmeretük támadt volna fel a hatodik nagy hatalmas képviselőnek, hogy a közjogi politizálás homok-buczkái között több gondot nem fordítanak eddig e remélhetőleg sok jóval kínálkozó oázisra.

Az egyik lap elhamarkodással, a másik késedelmezéssel vádolá a kormányt; egyik egy hónapra, másik egy félévre kívánta volna az egyetem megnyitását halasztani s volt olyan is, ki most, az utolsó pillanatban nem kevesebb, mint négy új tanszékké kívánta volna szaporítani az eddig megállapított kathedrák számát. Még oly vágyakozásoknak is mutatkoztak jelei, hogy a lapok vegyék rendre a pályázók neveit, hogy válják az egész hirlapirodalom egy nagy pletyka fészekké — mert nálunk alig tudják a személyi kérdéseket más szempontból tárgyalni és eldönteni, mint a feltétlen magasztalás és feltétlen roszaláséból.

Lapunk mind e sokféle hangzó dissonantia közepett kizárólag a bevégzett tények regisztrálásá szorítkozott, s azt hisszük, a dolog bizonyos delicat oldalától abstrahálva is, tárgyalag sem indokolatlanul.

Halhatatlan Eötvösünk eszményi vágya, hogy a kolozsvári egyetemet mint egyetemné teremtsé már rég, már évekkel ezelőtt szárnyaszegett gondolatná vált és pedig — anyagi s szellemi szegénységünk mellett — saját magunk által. Mert bár tudományos kapacitások tekintetében nem rendelkeztünk valami igen bőv capitalissal, de a lelkiösmeretes gond és utánjárás csak fedezhet föl és nyerhet meg néhány oly tekintélyt, kik az új intézmény hitelt, jó hírt-nevét pár év alatt teljesen megalapíthatják. A külföldi legnevezetesebb egyetemek sem dicsekedhetnek minden kathedrájukban világhírű tudosokkal. S ha financiaiuk állapota a legnagyobb takarékoságra int is, a törvényhozás bizonynyal előbb szűkmarkuskodott volna a költségvetés bármely tételénél, mint éppen a kolozsvári tudományegyetem fejezténél.

De mi, de ez elhátható akadályok mellett volt egy — mint látszik ez idő szerint — elhárinthatlan, mely ugy szólván az első perctől kezdve rágódozt az évek előtt elvetett magvon s ez az a könyveműség, melyely honatyáink elvégzendő munkáikat rendszeresen agyonditózzák — és pedig nem csupán a mult törvényhozási ciklus végszakában. Br. Eötvös első javaslatait az egyetemi reform és a kolozsvári egyetem felől éppen ugy ez a generalis időpazarlás te te halva-szültté, mint ez év májusában a tervszerű örálás áltl utját a kolozsvári egyetem felállítását czélzó ideiglenes törvényjavaslat érvényre jutásának.

Az alkotmányos kormányzat még abban az eserben is aránytalanul sok időbe kerül, ha a legszigorubb lelkiösmeretesség áll is őrt a munkavégzés mellett; de ha éppen tervszerűség

vezeti a dologmulasztás, munkahátráltatás roz-zant járművét: akkor bizony éppen nem csodálkozhattunk, ha az idő telik s a restantiák örí-ási halmazzá szaporodnak.

Principiis obsta! s ha hirlapjainknak csakugyan annyira szívőkön fekszik egyetemünk ügye, szeretnők volna látni, ha annak idején fölemelték volna hangjukat az időkiméles mellett. Ez esetben; ha törvényhozásunknak lett volna elég lelkiereje, hogy uralkodva száján, saját teendőjét, a törvényalkotás munkáját elvégezze s ha kormányunk a megalkotott törvényvel szemben követett volna el akár mulasztást, akár elhamarkodást: elismernők t. collégáink jogát a gáncsokkodásra; de most, a tények ily állásában, nagyon elpazarolt egy bölcseségnek tet-zik előttünk mind az a sok frázis, melyet lapársaink idő multán s czeltalanul pazarolnak.

Ha törvényhozásunk elmulasztá a munkavégzés kötelességét — várjuk s bízzuk kormányunk jóakarától az egyetem utbaíndítását s az idő, tapasztalat gazdag anyagokat szolgáltat; majd, hogy az egyetemi reform szönyegre kerültek a kormány szakértelme, a törvényhozás bölcsesége s a sajtó kritikája oly munkát szolgáltatson, mely büszkeségére vál-jék hazánknak, mint culturállamnak.

Különbben is az új miniszter programja s minapi nyilatkozata, melyet az országgyűlésen tett, elég garantiát nyújt, hogy november első napján megnyitandó egyetemünk, az adott körülményekhez mérve, be fogja töltetni feladatát.

Országgyűlés.

Pest, sept. 17.

(Ke. kápoly Károly pénzügyminiszter beszéde.)

(Foly. más.)

Ez t. ház, több tekintetből nagyon tanulságos. Nagyon tanulságos először azért, mert azt mutatja, hogy a pénzügyi kormányzatnak az első három esztendő alatt képezett kedvező, periódusában egészen igen jelentékenyen többet vettünk be, mintsem kiadtunk. — Az első esztendőben ugyan nem, a meny-nyiben az első évi különbözet csak egy millió forint banam a másodikban és harmadikban a 69—69 diki jó termések éreztették a magók hatását annyira, hogy, a mint bátor voltam mondani, mintegy 22 millióval lett több a rendes bevétel, mintsem volt a rendes kiadás, jelentékeny tényezőjét képezvén annak, hogy a rendkívüli kiadások ezen évben a rendes bevételek többszöröséből voltak fedezhetők; mert a rendkívüli bevételek akkor sem érték el a rendkívüli kiadásokat, noha akkor még a közös activák igen jelentékeny része szolgáltatásnak állott rendkívüli kiadásaink fedezetésére. De nemcsak az akkori kedvező évek éreztették hatásukat, hanem a kiadások is alacsonyabbak voltak. Ha jól emlékszem, 1869-ben kezdődött és

akkor körülbelül 2 millió ft volt csak a honvédség rendes szükséglete, és ezen években egy garas sem adatott ki vasuti garantíák folytán subventiókra; tehát a mi ma körülbelül 20 millió, az akkor egyáltalában nem létezett. És ha oly kedvező eredményeket 70—71-re nem lehet felmutatni, mint a melyeket fel lehet mutatni 68-ra—69-re, azt méltóztassanak annak felróni és tulajdonítani, hogy csak ezen két czimen: honvédség és vasuti subventiók ma 20 millió frt kívántatik ott, hol nem kívántatott azon érdekekben semmi. És ha két év 22 milliónyi többletet mutatott, akkor — csupán az akkor is létezett kiadásokat tekintve — ezen 22 milliónyi többlet meg van kétszerezve; minthogy most az említett két czimen csupán egy évre 20 milliónyi többlet kiadás esik. De nem maradunk ennél. Az igazságügyminisrium költségvetése, jobban az igazságszolgáltatás költségvetése egészen és nagyban éppen kétfannyit mutatja annak, a mi 68—69-ben kívántatott; ez ismét vagy 5 millióval több. Ha ennek megint urai leszünk, akkor ahoz a 20 millióhoz még ötöt adhatunk. Ide járul még azon 2—3-ad fél millió két hullámzó különbözet, melyet a határőrségi kiadások átvétele előirányzatunkban okoz. Ha t. ház 28 milliónyi szükséglet áll be; ha még ehhez a cultusminisriumnál magánál egy millióval többet előirányzunk, ha ut-és vízipítéseknek és általában minden tárczánál többé-kevésbé újabb alkotások czéljából, több lesz előirányozva: ugy ma 30 millió frttal több a rendes kiadásunk, mint volt 1869-ben. Ezek oly tények, a melyek előtt szemet hunyui nem lehet: s ha ama kiadások mégis — bár erőfeszítéssel — adó felemelés nélkül fedezhetők, fedezhetők pedig három, — részben nagyon közepszerű részben határozottan rosz — esztendőben, akkor ez az országnak nem aggályra, hanem a mindég óvatos eljárást a kormány és törvényhozás részéről feltéve, megnyugtatóra szolgálhat. (Jobb felől: Ugy van!) Az iránt nem kételkedett senki, hogy Magyarország jó években képes azon terheket elviselni, melyekkel kormányzata megindult volt; de azon kételkedtünk valamennyin, hogy a reform egyszer a közszolgálat egyik, másik és harmadik ágában bekövetkezik, mert kiáltó szükség volt rá mindentől, ha az, mint előre látható, több költséget okoz s ha a gondviselés még nehéz időket is küld: hogy miképen leszünk akkor? Ez mind bekövetkezett.

Beállott a több szükséglet a honvédségnél; beállott a szükséglet a vasuti garanciáknál; beállott az igazság szolgáltatásnál, a közoktatásnál, beállott mindenfelé, és a társminisriumok folytonosan előre haladnak; a kereskedelmi minisrium maga a rendkívüliekben egy millió frttal többet irányoz elő a jövőre, új alkotások czéljából. És mi az eredmény? Az eredmény az, hogy míg 1867-ben a bevételeket 115 millióval kezdtük meg, addig 1871-ben már 147 millió frton állottunk.

Ez 32 millió forintnyi különbség. Ha ez nem volna, akkor azon 30 millió terhet, melyet elősoroltam, tiszta lehetetlenség volna elviselnünk. Méltóztatnak látni, hogy a bevétel és kiadás emelkedése a

a tő tükörrel mily nyugodt... Ne zúgolódj ajak... , figyelj a néma természet beszédire... Melyben tő, patak, zubatag, hegy, forrás — s még a legkisebb fűszál is ama világ egyetem öszhangzása, következetessége, nagyságáról beszél, — melynek te alig vagy egy paránya csupán; így kezd magad ez öszhangba alkalmazni, nehogy mint a könnyű pehely a szélnek — te is a megfájdult végzettség szélvészének légy játéka csupán.

Sokáig merengtem még e tő panoráma, e főséges tájkép fölött, — még többet röpkedtem a mult s az édes szülőföld emlékein, — midőn az óra éjfélt ütött, — ekkor pihenni, nyugodni mentem álmodni tovább...

Másnap 30 ik május reggelén elhagytuk a kedves Neuschatelt. Utunk a kis bieli tő mellett vezetett; e tő közepén van a Péter szigete, mely arról nevezetes, hogy 1765-ben e helyen talált menedéket a Genf városa által száműzött Rousseau, ma is mutatgatják azt a szobát, melyben lakott ez idő alatt. E tőn túl mindjárt Solothurnot érik, az egyike a legrégebb városoknak Svájcban. Solothurnban halt el az ősz lengyel hős Kosciuskó 1717-ben „Svát Zuchwyl” községe örzi, testét a lengyelek Krakkóba vitték el, hol Sobieski és Poniatowski mellé temették.

Nemsokára Öitent értük el, a hol a vonal négyfelé ágazik el, u. m. Basel, Zürich, Luzern, Bern és Genf felé; mi Zürich felé mentünk.

(Vége köv.)

A „KELET” TÁRCZÁJA.

Emlékezések Svájcra.

Hercepi Gergelytől.

(Második közlemény.)

Luzernről — Genfig.

(Folytatás.)

Lausanne 26 000 lakóval bíró városa waadtlandi kanton fővárosa. Kertek közé van temetve az egész város, csupán a nagyobbak s a münster emelkedik ki e kerterdőből. E münster az 1000-edik évben épült. A XIII. és XIV. században 3 ízben leégett, de mindannyiszor felépült. 1275-ben habsburgi Rudolf építette fel. E münsternek több torony emelkedik ki fedeléből, melyek közül a főtorony többszöri légűs mint, maig sincs egészen befejezve. Belseje több mint ezer kisebb s nagyobb szoborral van ékesítve. Kalvia idejében belsejéből majd minden szobrot kibányrta, melyeknek az újbió vissza állítása 2 1/2 millióba került. A költségek nagyobb részét az újabb időben Brunet francia general és I. Napoleon fedezte. E templom jelenleg a reformátusoké. A város mint minden francia lakósn hely Svájcban vidorabb, élénkbb képet hord magán, mint a német városok.

Lausanne külsőben jó nevelőket képző intézetéről híres. Innen vittek magyar főuraink is az

újabb időben gyermekeik mellé nevelőnőket legörö-mestebb.

Lausannet elhagyva tovább folytatók utunkat Lausannetől Neuschatelig kevés gyönyörködtető változatossággal mulattatott útunk.

Iwerdöntől Neuschatelig a hasonnevű tő partján haladtunk vonatunk. E tő a Jurahegy lábainál fekszik, hossza 8 1/4 óra, a legnagyobb szélessége 2 óra.

Neuschatelbe esti 6 órákkor érkezünk s a tő partján levő „Hotel du Lac”-ba szállottunk, hounan főséges panorama nyílik a tóra.

Neuschatel, németül Neuenburg, 11 000 lakóval bíró francia város.

Megúészre méltó épülete a tóra néző gymnasium, mely hatalmas palotaként imponál. Ez épület-től nem messze van érc szobra a város legnagyobb jöttvőjeinek Dávid du Pury'nek. Sobrán ez áll; „Dávid de Puri'nek Neuchatel, mort a Lisbonne 1786”. E férfi 4 millió adományozott e városnak középületek építésére s a város csinosítására. A hány nagyszerű középület van Neuchatelben majd mind Pury nevével viseli.

Minthogy esteledni kezdett, sokat nem igen láhattunk e csinos kis városkából, hanem elmentünk a tő partján levő sétányra, a város közönységét magtekiutni. A sétány telve volt nőkkel különösen s a min retentően csodálkoztunk, hogy mégis oly nagy csönd van. Már nem tudom, hogy a gyönyörű holdvilágos est, és a néma s mégis beszédes tő tükörrel mily nyugodt... Ne zúgolódj kebel... nézd

rendes kiadások és bevételek czimén, egymással egyenlőlépést tart az utolsó rosz évek dacára. Milyen lesz a legközelebbi év? Nem tudom. Ezen év folyamába vagyunk. Soha sem vettem magamnak azon bátorságot eddig sem, hogy ilyen alkalmakkor — megnyugtató szöveget bár — jövendőljek. Ezt nem tehetem, de egyet tehetek és ezt szemben azokkal, a nagyon is Hiób postához illő híresztelésekkel az igazság és a közérdek tekintetéből tenni kötelességem, t. i. azt, hogy kifejezésre hozzam, hogy augusztus végével a direct adókból egy millió 400 ezer forinttal kevesebbet vett be a közigazgatás, mint a múlt esztendőben. Augusztus végéig tehát az egész különbözet egy millió 400 ezer forintban mutatkozik. Augusztus hava jelentékenyen jobb volt a tavalinál; a szeptember idáig megfelelt a tavalinak. Miként megy tovább, az a jövő titka, de mindenesetre kérek mindenkit a közügy, az ország érdekében, hogy a maga részéről gyámolítsa a pénzügyi kormányt, hogy mindenki megtegye a maga kötelességét. Rajtam nem mulik. A leírások bizonyítják, hogy a szerencsétlenségek által meglátogatott s az elemek által sújtott vidékek irányában a pénzügyi kormányzat megtette legjobb ügyekezete szerint kötelességét.

A földadó mind 1871-ben, mind 1872-ben milliókra menő különbözetet fog mutatni — leírások és halasztások formájában; ezt a többi adóneveknek kellett és kell kiegyenlíteni. Hogy képesek kiegyenlíteni, annak bizonyítéka az, hogy a szeszdón kívül minden egyéb bevételi ág eddig a múlt év ellenében emelkedést mutat. Ezen mindenütt mutatkozó emelkedés kétségtelen bizonyossága annak, hogyha az elemek által megromlott földbirtokos nem is, de mások képesek kötelezettségük teljesítésére. Én t. házl épen azért, mert kötelességemnek tartom az adó alapját a lehetőségig kiemelni, de egy uttal kötelességemnek tartom gondoskodni arról, hogy az állam a maga kötelezettségének eleget tenni bírjon, figyelmemet fordítottam arra, a hol a csapás nem közvetlenül, csak közvetve, tehát mégis kevésbé érezhető. — Kiemeltem a jelentékenyebb községek és városok adótervezését, — de csak a jelentékenyebbeket. — 8 1/2 millió forintra megy, a mivel csak mint morális személyek tartoznak. — Ismerek közöttük vagyonos városokat, melyek előtt még a házi pótlék ismeretlen, a melyeknek latifundiumaik vannak. Azt gondolom, kötelességünk mindannyiunknak, de különösen a politikai hatóságoknak, oda hatni, hogy mindegyikük teljesítse az állam iránti tartozásait. Ez most nemcsak a kincstár, de a sújtott vidékek szerencsétlenségei irányában is kötelességük azoknak, kiket a gondviselés megkímélt; lehetővé kell tenni nekik a kíméletes eljárást a sújtottakra nézve. Ez a 8 1/2 millió forint oly összeg, melytől maga több mint kiegyenlíteni alkalmas azt, a mire az elemi csapások miatt ez idén nem számíthatunk. Ha öt éven keresztül a bevételek és kiadások a rendes rovatában úgy állanak, mint előadtam, azt gondolom, nincs miért a jövőre nézve kétségbe esnünk!

De nem tennék eleget kötelességemnek, ha a rendkívüliekre is nem lennék figyelemmel, mert hiszem, a rendes szükséglet nem okozott bajt soha, és nem fog okozni meggyőződésem szerint ezután sem. A mennyiben a rendkívüliek nem beruházások, a mennyiben azok nem előlegek, arról is meg vagyok győződve, hogy az államnak mindig lesznek annyi accidentalis rendkívüli bevételei, melyekkel azokat fedezni lehet. Ez évben 4—5 millió közt mozognak azok. Fontos a beruházások kérdése. E tekintetben jó lesz egyszer a dolognak közelebről szemébe nézni. Én egy kis összeállítást csináltattam magamnak, melynek correctségeért az utolsó garasig nem állok ugyan jól, hanem azt gondolom, ha különbözet van, az minimális. Csak a végeredményt akarom elmondani. A végeredmény az, hogy a törvény által már is épített elrendelt vasutak 156—160 mérföld közt vannak, melyeknek legnagyobb része első rangú, s részben igen nehéz egyi pályák. Első rangú vasutaink közül legalább fele az, mely mértőföldenként egy millióba, sőt azonfelel kerül, de van közte több mint 24 mrf. olyan is, melynek költsége mértőföldenként 1 1/2 milliót meghalad. Vannak óriás nehézségi pályáink, melyek a károlyvár-fiumei 22 mrf. hosszú pályá, melynek költségei indóházakkal együtt 32 millióra vannak előirányozva. Több mint 150—160 mrf. részben s közben is ily óriási drága, mert nehéz vasút mellett természetesen megfelelő nagy költsékre lesznek kényszerítve az államnak készen lenni, kivált mikor olyan rész is van köztük, mint a pesti kapcsoló-vasút, mely egy és 1/2 mértőföld hosszúsága mellett, 8 3/4 millió fortra van előirányozva, ezekhez az államjáruléka a Ferenczcsatornához két- és a fiumei kikötő költsége 13 millió költséggel.

(Vége köv.)

A képviselőház irományaiból.

Törvényjavaslat

a kolozsvári királyi tudomány egyeteméről.

1. §.

Kolozsvárott magyar királyi tudomány egyetem állítatik fel.

A kolozsvári királyi jogakademia és az orvos sebészeti tanintézet megszűntetnek.

2. §.

Addig, míg az egyetemi oktatás külön törvény által nem szabályoztatik, a pesti egyetemen jelen-

leg fennálló szabályok ezen egyetemre nézve is érvényesek, a mennyiben jelen törvény mást nem rendel.

A fentebb említett törvény meghozataláig megkivántatí további szabályokat az egyetem tudománykarainak meghallgatásával az oktatásügyi minister bocsátja ki.

3. §.

Ezen egyetem négy tudománykarra oszlik u. m.

1. A jog- és államtudományi,
2. az orvosi,
3. a bölcsészeti-, nyelv- és történettudományi,
4. a matematikai és természettudományi karra.

E két utóbbi karhoz kapcsolva gymnasiumi tanárképződe állítatik fel.

4. §.

A tudomány karok belügyekre nézve egymástól független, egyenjogú, önálló testületeket képeznek, önmaguk által választott dekanjaik elnökei alatt.

5. §.

A tudománykarok felett áll az egyetem tanács, melynek elnöke az egyetem rektora.

Köréhez az egyetem testületi, közigazgatási és a karok egyéb közös ügyeinek tárgyalása és intézése tartozik.

6. §.

A rendes és rendkívüli tanárok, a tanítók és tanársegédek rendes évi fizetést huznak, a magántanárokat csak az előadásai után járó tandíj illeti.

A közoktatásügyi minister azonban jeles magántanároknak, kik oly tantárgyat adnak elő, melynek előadása a tudományos oktatás érdekében ohajtható, de kik tantárgyuk természeténél fogva csak kevesebb hallgatóra számíthatnak, vagy kiknek megnyerése a tanári pályára kívánatos, az illető kar meghallgatása után, bizonyos időszakra kivételképen jutalomdíjt rendelhet.

7. §.

Ezen egyetem első szervezése alkalmával a rendes és rendkívüli tanárokat a közoktatásügyi minister előterjesztésére Ő Felsége a király, a tanársegédek, magántanárokat, és tanítókat pedig a közoktatásügyi minister nevezi ki.

A későbbi kinevezéseknél a közoktatásügyi minister a rendes és rendkívüli tanárookra és tanítókra nézve az illető kar meghallgatása után, a tanársegédekre nézve pedig annak javaslata alapján teszi előterjesztéseit, illetőleg kinevezéseit.

8. §.

Magántanári előadások tartására a közoktatásügyi minister által oly egyének jogosítottak, kik ezen egyetemen magántanárságra az illető tudománykar által képesítettnek nyilvánítottak, vagy a tudomány mivelsében szerzett érdemeik által képeségeket nyilvánosan bebizonyítottak.

Ha azonban a magántanár két év alatt meg nem kezdi előadásait, vagy azok megkezdése után két éven át legalább félévig előadást nem tart, magántanári jogosultsága megszűnik.

A magántanárokat a rendes és rendkívüli tanárokkal egyenlő érvényű leczekelátogatási bizonyítványokat állítanak ki.

9. §.

Az egyetem megnyitása alkalmával a tandíjakat a fennálló viszonyok figyelembe vételével, a jövőben pedig egy tan- és szigorlati díjakat is a tudománykarok meghallgatása után a közoktatásügyi minister állapítja meg.

A tudománykarok a tan- és szigorlati díjakat szegény hallgatóknak elengedik.

10. §.

Ezen egyetem az 1872/3-ik tanév kezdetével megnyitatik, és a kormány az egyetem szervezésére nézve tett eddigi intézkedéseit jóváhagyatnak.

11. §.

E törvény végrehajtásával a közoktatásügyi minister bízatik meg.

Trefort Ágoston s. k.

BELFÖLD.

Torda, 1872. szept. 21-én.

Egy megfuttott pálya (póttanfolyam) végén állunk nyugodt szívvel, nyugodt öntudattal. Ezeket adják a lelkes igyekezet s becsületérzet, melyeket megtartani s védni legfőbb ohajunk volt itt létünk alatt.

Ma végeztünk s távoztunk, ohajva — régen elhagyott — szereteteink ölelő karjait, és fájjalva új ismerőseink, barátaink elvesztését; de hisz az életben ugyanis ismeretség és feledés váltják fel egymást.

Találtunk Tordán nemes szívű barátokat, rokonszenvező kebleket s e rokonszenves részvételben enyhült némileg a családi távollét fájdalma. Megtaláltunk itt nemzetiségünk szép jellegét, a vendégszeretetet, mi oly áldozatkészséggel nyilvánult irántunk. Megosztá velünk a becsületes polgárság szűk lakát, ágyneműt, fűszereze a szállást kedélyes jóindulatának tanúsításával.

Voltak olyan is, kik egy egy személyt közülünk ingyen kosztal látnak el, kiket meg is kívánnak nevezni. Ilyenek voltak: Gegesi Sámuel, Osztyán Kristóf, Józsa Márton, Tót Ferencz, Losonczy József, Macskási István, Dulló János, Horváti József, ifj. Székely Sándor, id. Székely Sándor.

Kosztot adtak csekély árban: Borbély Nagy György, Korondi Imre, Miklós Tamás, Barta János

Czimzetes kanonok, Hoppé Ferencz ur, nyolcz egyént látott el ágyneművel, s e vizsók városban, vízzel, ezt sokan tréfának vehetik, de a kik ismeretesek Torda helyzetével, azok érteni fogják, mit tesz itt a vízzel való ellátás.

És most távoztunk, elhagyva a barátságos, kedves arcokat, melyeket — egy idő óta — szemlélni naponként megszoktunk. Megyünk annyi kedves emléket vive magunkkal. Megyünk az ég legjobb áldásait ohajva jöltevőinkre, e nemes város minden tagjaira, az egyes házakra, a városra, határára s környezetére. Vajha ily magasztalólag nyilatkozhatnánk más helyekről is, hol póttanfolyamok tartatnak.

Torda megmutatta, hogy érdeklik a nevelésügy s a nemzet felvirágoztatása iránt.

Adja a végzet, hogy minden irántunk tett s téendő fáradozások s áldozatok hozzák meg kívánt gyümölcseiket!

A tordai póttanfolyamot végzett tanítói kar.

Felhívás a hazai közönséghez!

A bécsi világkiállítás magyar kir. biztosság, tagjainak a földmivelés-, és kereskedelemügyi minister által történt kinevezésével végleg megalakult és testületi működését tényleg megkezdte a kiállítás főigazgatójával és a kiállítókkal eddigéig a végrehajtó bizottság által folytatott közvetlen érintkezés átvételével.

A hazai közönségnek ezt azon hozzáadással hozzuk tudomására, hogy a biztosság kedves kötelességének ismerendi mindazon kérdések tekintetében, melyek a magyar korona országainak a bécsi világtárlaton való fellépétre vonatkoznak, készségesen megadni a szükséges felvilágosításokat és az egyes érdekelteket telhetőleg támogatni.

Feladatát véli teljesíteni a biztosság, midőn a hazai közönség figyelmét mindenekelőtt arra hívja fel, hogy dacára a már is beérkezett bejelentések jelentékeny számának, mely hazánk anyagi és szellemi téren való termelő képességének nagyjában véve méltó képviselését helyezi kilátásba, — mégis vannak a hazai termelésnek egyes ágai, az országunk jelentős vidékei sőt megyéi, melyek vagy épen-séggel nincsenek, vagy csak felette kisszerű mértékben vannak képviselve.

Felőlő jelenség p. o., hogy Beregmegye csak 7, a Hajdukerület 2, a Jászág és Kunság 4, Közép-Szolnok 10, Mármaros 7, Szabolcs 2, Szathmármegye csak 9 jelentkeztet tudtak felmutatni, hogy mezőgazdasági terményekből Baranyának csak 4, Barsnak 3, Borsodnak 3, Csongrádnak 6, Győrmegegyének pedig épen semmi jelentkezése nincsen, míg ellenben Békésmegye 115 bejelentést, közülök 60 mezőgazdaságit, tud felmutatni.

A biztosság teljesen elismeri ugyan, hogy az ország minden vidékével szemben egyforma igényeket nem támaszthat; másfelől azonban nem ismeri félre annak szükségességét sem, hogy az ország minden vidékének — tényleges viszonyaihoz mért — és azoknak megfelelő képviselése után törekedni és azt el is érni okvetlen szükséges, ha hogy el nem akarunk állani hazánk culturalis állapotainak a világtárlást látogatók előtt kikerekített összképben való feltüntetésétől.

Minden megyének módjában van — ha nem is másnemű — de mégis mezőgazdasági terményeket bejelenteni, melyek — különben is az ország főgazdagságát képezvén — arra hivatják, hogy a bécsi tárlaton kiváló szerepet játszanak. És noha egyes városok és vidékek kiváló részvéte következtében a külfölddel szemben az egész ország képviselése tán kimerítőnek is tűnhetik fel; a kiállítást látogató hazánkfiak nagyon is hamar rá fognak ismerni a hézagokra, nagyon is észre fogják venni azon hazai termékek hiányzását, melyek az ország és első sorban az illető vidék becsületére, a kiállítás díszére szolgáltak volna.

A most említett szomorú jelenség egyik oka azon már is több ízben — de az eredmény szerint ítélve — eddigéig elégtelen sikerrel megtámadott téves felfogás, mely szerint a kiállításra csak is rendkívüli tárgyak, u. m. remekművek volna érdekesek.

Ismételtelen kell tehát kijelentenünk, hogy mindazon tárgyak, melyek rendes fogyasztás tárgyai, különösen pedig, ha nagyobb mennyiségben gyártatnak illetőleg állítatnak elő, alkalmassak a kiállításra, a mennyiben hazánk össztermelése előtűntetéséhez egy-egy talpkövel járulnak.

A jelentkezések imént jelzett hézagosságának egy másik oka, mely az egyes vidékek részvételenek csökkentésére tetemesen nagyobb és hátrányosabb mérvben folyt be, azon bizonyos oldalról tájékoztatásból vagy rosszakarattól terjesztett felfogás, mely szerint a magyar korona országai a bécsi világtárlaton nem fognának mint önálló állam, hanem ez alkalmossal is mint Ausztriának provinciája megjelenni.

Nem akarunk a világkiállítási országos magyar bizottmány végrehajtó bizottsága azon számos közvételeinek ismétlésébe bocsátkozni, melyek ezen téves felfogást vagy célzatos ferdítést már annak idejében megczafoltak volt; pusztán csak arra szorítkozunk, hogy mindazoknak, kik e közlemények elolvasására maguknak fáradságot nem vetek vagy pedig alhírek által tévútra terelvé, azoknak hitelt

adni hajlandók voltak, ezennel a leghatározottabban kijelentjük, hogy Magyarországnak a birodalmi tanácsban képviselt tartományokkal szemben való teljes függetlensége és önállósága a kiállításban való részvételenek alapfeltételét képezte volt, és hogy a magyar kiállítási közegzek működésének megkezdésén kezdve le a mai napig nem esett még egyetlen egy lépés is, mely ez álláson bármit is változtatott volna.

A magyar kiállítási biztosság állása szemben az osztrák csász. főigazgatósággal azonos a külföldi kiállítási közegzekével; a terménységnek kívánalmainhoz mértten engedélyezett kiosztása olyas, hogy a magyar korona országainak önállósága már fekvése és külső ismertető jelek következtében is azonnal szembeötlő legyen a látogatók előtt. A nemzetközi juryben képviselést ugyanazon arányban nyerünk, mint a többi államok, — szóval, hazánk államjogi állása eddig lelkiismeretesen lön, és a jövőben is lelkiismeretesen lesz megőve.

Ezekhez képest az ország azon vidékeit, melyek bejelentéseikkel eddigéig aránytalanul elmaradtak, saját érdekekben sürgetően arra szólítjuk fel, hogy e térnek végleges felosztásáig még fennmaradó rövid időközti bejelentéseik beküldésére haladéktalanul használják fel.

Szívére kötjük a hazai közönségnek jelen intő szózatunkat; — és a kik az ország becsületét és tekintélyét a könnyen hívők lelkiismeretlen tévútra terelése által kockáztat teszik, vegyék fontolóra, hogy a felelősség nem minket, hanem igenis azokat terhelendi, kik a bizonyára nem kevésbé hazafias érzelmű kiállítási közegzek becsületes fáradozásait oly kevéssé támogatják.

Kelt Pesten, 1872. szeptember hó 19-én.

Elnök távollétében:

Németh Imre,
kormánybiztos.

Steinacker Ödön,
főtáitkár.

Külföldi hetiszemle.

Kolozsvár, sept. 23.

A sűrű s a mellett nagyfontosságú országgyűlési tudósítások, a minket közel érdeklő belföldi események, nem engednek lapunkban tért, hogy e rovatunkat, — legalább a míg az országgyűlés tart — naponként szerepeltessük, jövőre tehát minden kedden visszapillantást vetünk a lefolyt hét külföldi eseményeire; annival is inkább hetenként, mert hála a népek jelen egyetértésének, nem igen fordulnak elő megrázó vagy fontosabb események, mik azonban ha történnének, hétközben is tudomására hozunk olvasóinknak.

Jelenleg Európa figyelmének legfőbb tárgya Elsass-Lotharingia, hol az országgrész francia lakosainak sorsa általános szánalmat kelt; a honszerelme kényveti irtó a polgárokat, hogy honukat hagyják el. Sűrű tudósítások érkeznek, hogy a kivándorlások oly óriási mérvben növekednek, miszerint a többek közt a német kormány jónak látta falragasok által tudatni, hogy ha az 1873-ki korosztályu hadköteles ifjak a kitűzött időben az ujoncozásra meg nem jelennek, szűleik pénzbürséggel és börtönnel súlytatnak. Az ily rendszabályok aztán azt eredményezik, hogy maguk az éltesebb emberek is egész családotól hagyják oda szülőföldüket s különösen most, midőn az opatlás határideje, okt. 1-je, a küszöbön áll, egész karavánsereg látható mindenütt a Franciaország és Svájc felé vivő országutakon. E rendelet hatása alatt írják Strassburgból, a munkás kéz mindenfelé, gyárban, bányában megapadt. Azon iparágak, melyek eddig 200 munkást foglalkoztattak, most alig képesek 30—40-et együtt tartani; a kereskedő-házak, melyek számos segédet tartottak, most pusztán állanak. A németeket nem szeretik alkalmazni, részint mert az idejövők többnyire megbízhatlan szerencselovagok, részint mivel az elsassiak nem akarnak egy alkalmában lenni velők és inkább elhagyják helyüket, úgy hogy igen sok üzletben kizárólag nőket és fiatal leányokat. kellett alkalmazni; ezeket találja az ember a fűszer, fehérművel s könyvkereskedésekben s a bazároknak mindenfelé. S hogy mily meleg rokonszenvre találnak testvéreik részéről, kik elég bátrak nemzetiségükért lakhelyüket hagyni oda, eléggé tanúsítja az alsó rajnai liga proklamátója, melyet a francia nemzetiséget adoptált elsass lotharingi katonákhoz intézett, s mely így hangzik: Bonaparte lerakatta veletek fegyvereketeket, midőn ti győztok vagy halni akartatok, mert a gyáva többre becsülte az életet. Ez ember, ki meggyalázta Franciaországot, csak azért emelkedett fel a decemberi veréből, hogy a sedani sárba fulladjon. Kétszáz ezer egy millió ellen, ti harcoltatok a legvégsőig és diadalmasan bontakoztok ki a pártatlan küdelemből, ha udvaronez tábornokaitok tudatlansága és ügyetlensége el nem árul benneteket. A bukó francia császárság romjaira Gambetta állott fel az emelkedő német császársággal szemben, és ti hazafias érzelmű, ha nem is mindig tehetőséges parancsnokok által vezénnyeltetve, dicső győzelmeket vívtatok Villersexel, Orléans, Bapaume és Dijon alatt. A tulsuly által szétzúzva, engednetek kellett. De ennyi vitézség és önmegtagadás sem volt elég; az 1870. mártiusi szerencsétlen békekötés titeket a nemzeti hadsereg katonáit arra kényszerített, hogy válasszatok a tartomány között, mely becsületnek tartja titeket fiait

közé számíthatni. Ti ez alkalommal ép oly nagyok voltatok mint a csatatéren. Választanotok kellett tüzhelyetek és zászlókot közt és minden habozás nélkül ez utóbbit választottátok. Elsass-Lotharingia ezt kiáltja felétek: köszönöm! Azon néhány gyáva, kik többre becsülték a meggyázó szabadságot a dicső szolgálatnál, önmaguk bebizonyították, a midőn külföldre vándoroltak, hogy nem méltók a francia névre. Testvérek! nem szolgáltok többé császárokat, királyokat; nem viseltek több istentelen háborút. Jövő katonái, ti a köztársaságot, az igazságot, a jogot fogjátok támogatni! Dacára a határoknak, dacára a poroszoknak, kik markukban tartani hisznek bennünket, mi mindnyájan Franciaországi vagyunk! Strassburg sept. 4.

Ugyancsak az elsass-lotharingiai eseményekből egy episod. About Edmond elfogatása, mely Franciaországban nem csekély feltűnést okozott. A neves írónak ugyanis Elsassban Saverne közelében egy jószága van, hová legközelebb elutazott, hogy ott megtegye azon intézkedéseket, melyeket Elsass elszakítottát Franciaországtól szükségessé tett. S itt, hogy mily sors érte, neje „Le XIX. Siecle”-nek egy levelében így írta le:

Kedves Baner ur! Tegnap esti 10 órákor egy rendőrgyűző jött hozzánk Saverneből és About ur után kérdősködött azon ügy alatt, hogy valaki e helységből közölni akar vele valamit. Ez egyén sürgette, hogy még az este kell vele beszélnie, mivel azonnal el akarja hagyni a vidéket. Miután ez megtagadtattott tőle, fölhangzott sürgetésével. A kutyák ugatása az egész éjén azt sejtette velünk, hogy háznak őrizve van. Ma reggel 6 órákor a savernei csendbiztos jött udvarunkba és About urral kívánt beszélni.

Én vonakodtam a házat ily korán kinyitni, mire a biztos előhívta a 4 csendőrt, kik háznak körül fel voltak állítva, és fenyegetődzött, hogy az ajtót betöretti. Férjemnek volt még annyi ideje, hogy felöltözködhetett, azután elébe tettek több nyelven írt okmányt, melyekről azonban kérései dacára sem akartak neki semmi felvilágosítást adni; a csendbiztos csak a bélyegre mutatott, melylyel az okmányok el voltak látva. Férjem ezután katonai fedezet alatt a párisi országot, mely ivalakban húzódik Saverne mellett, a savernei fogházba vitetett. A savernei lakosok a német kormány e tette fölött egészen meg voltak rémülve.

Senkinek sem eegdetetett meg a fogolyhoz menni, csak két ügyvédnek, kik aztán férjem nyugodtságáról vigasztaló hírt hoztak. Délután négy órákor elvitték a vasúti állomáshoz, hogy Strassburgba kísérjék, hanem elővigyázatból kerülőt tettek vele a városon kívül. Sok lakos várta az indóháznál, hogy üdvözlhesse és néhánynak sikesebb is, a csendőrök fölviigázása dacára, vele szólni és nekem hirt hozni tőle.

Ez mind, a mit tudok, kedves Bauer ur. Üdvözlöm önt.

About A.
Egy Párisból 21-kéről keletezett távirat szerint About szabadon bocsátott. E hír azonban megerősítésre vár.

Bár nem tartozik ép a mult hét eseményei közé, de mivel lapunkban felhozva nem volt, lehetlen az internacionale háágai gyűléseinek utolsóját nem írunk le jelzésére ama nagy fejetlenségnek s féktelenségnek, mely e társulat tagjai közt uralkodik.

Sept. 6-ikán zárt ülés tartására gyűltek össze a tagok, a közönség azonban oly nagy számmal tödült a terembe, hogy az ülést nyilvánossá kellett változtatni. Ekkor több tárgy után Vaillant egy javaslatra került tárgyalás alá, mely szerint a munkás osztály minden felé egy „népállam” alakítás-sék. A tárgy fölött többen beszéltek, de Donpict kommunista oly tüzzel a közrend és a polgárság ellen, hogy a 400 tagból álló gyűlés kiáltozva áttörte a korlátot, mely őket a delegatusoktól elválasztotta, elfoglalták a szónokok székeit s énekeltek a nemzeti himnusz, melynek refrainje „Fejedelmért és hazáért.” az elnök erre ellillant s a gyűlés feloszlattatott. A másnap gyűlésen kibírdettett, hogy a congressus fel van oszlatva, mivel a rendőrség nem bírja a rendet fentartani.

Az új svéd király választást lapunkban is hozta egy telegram, a részletekről azonban még nincsenek tudósítások.

Az új spanyol kortos sept. 15-kén nyitattott meg a király által, mint a lapok írják, a kormány állása szilárd.

Jelentés.

a kolozsvári jót. nőegylet választmányának két utóbbi üléséről.

1. Pataki Dánielné és b. Józika Lajosné, mint a néhai dr. Pataki Dániel által alapított, szegényeket gyógyszerrel ellátó intézet ügyének kezelői beadják az ügyre vonatkozó számításokat az 1871. évről. A pénztárnok és titkár által megvizsgált számítás szerint volt:

Bevétel.	
Pénztári maradvék az 1870 évről	178 frt. —
Tökek kamataiból és selvényekből	397 „ 20
b. Józika Lajosné gyűjtéménye	324 „ —
Özv. Zejk Józsefné	10 „ —
Bevezetett tőkéért	200 „ —
Összesen	1109 „ 20
Kiadás.	
Gyógyszerekre	512 frt. 62

Füldőkre	8 „ 50
Bérmokaira	1 „ —
Orvos fizetésére	50 „ —
Tökésítésre	400 „ —
Összesen	973 „ 12
mérlegi bevétel	1109 frt 20 kr
kiadás	973 „ 12 „
pénztári maradvék	136 „ 8 „
Az intézet vagyoni állása:	
Elhelyezett tökékből	3000 frt. —
A takarékpénztárban	400 „ —
500 frt. urb. papir értéke	395 „ —
pénztári részlet	136 „ 8
Összesen	3931 „ 8

A kezelő biztosnak az év folytatában 1056 orvosos rendelvényét fizettek ki.

2. Egyleti tag Szabó Polixena kisasszony be- küld 5 frtot általa gyűjtött kegyes adományt.

3. Macedoni Helena kisasszony az egylet rész- vényes tagja lett.

4. A választmány melegen ajánlja az egylet tagjai figyelmébe dr. Szoboki Adolfnak a női ipar- csoport eladásának azon felhívását, hogy a bécsi világtárlaton női ipar- és terménycikkeikkel részt- venni siessenek.

5. A választmány e két ülésben 5 folyamodónak egyszer mindenkorra 27 havi résztelekben kiadandó- lag 8 folyamodónak 108 együtt 135 forintot utal- ványozott.

Kolozsvárt, sept. 20-án 1872.

Kovácsi Antal.
titkár.

A „KELET” magán-távirata.

Feladatott Pesten szept. 24. 9 ó. 40 p. d. e.

Arkezett szept. 24 10. ó. 40 p. d. e.

Királyunk ma Bécsbe, onnan Ischbe utazik, melynek vidékén a szász koronaherceggel nagyszerű vadászatok tartatnak. Királyunk oct. 4-én tér vissza Pestre.

Andrássy ma visszaérkezett Pestre.

A veres könyv holnap osztatik szét. Ma előterjesztetnek a választfeliratok, ötféle lesz. A felsőház választfelirata már megjelent, csak a trónbeszédparaphrása, hangsúlyozza a főrendek készségét a felsőház reformjában közreműködni.

A hivatalos lap majelenti, hogy a kolozsvári egyetem megnyitása november elsőjére elhalasztott.

NAPI HIREK.

Kolozsvár, szept. 24.

— A kolozsvári egyetem megnyitására nézeve a következő hivatalos értesítést vettük: Miután a Kolozsvárot felállítandó „Tudomány egyetem” felszerelése, s berendezése, valamint az e célra szükséges épületek átalakítása iránti munkálatok hosszabb időt vettek igénybe, ezen intézet f. évi nov. 1-jén fog megnyitni, — mi ezennel közhirrét tétetik. Budán, 1872 évi sept. 21-én. Trefort Ágoston.

— A kolozsvári egyetem tanárainak kinevezését a király, mint Pestről írják, e hó 21-ikén irta alá. A hivatalos lap a kinevezettek neveit valószínűleg e hét végén teszi közzé. Az egyetemi helyiségek átalakítása is javában foly.

— A kolozsvári királyi törvényszék a napokban egy embert 3 évi börtönbüntetésre ítélte, mint megrögzött tolvajt sujtván e büntetéssel a különben csekély összegre rugó lopásért, miután a 33 éves bűnös már is több mint, 15 évet töltött a börtön falai között.

— A kolozsvári kör folyó évi oct. 6-án délután 4 órákor kezdődött évi közgyűlést tart, melynek programja a következő: Sámí László al- elnök ur elnöki beszéde; titkár-jegyző jelentése az egylet mult évi életének mozzanatairól; a mult évi számadás felülvizsgálása, és a jövő évi budget meg- állítása; határozás netalán egyes javaslatok felett; elnök, alelnök, titkár-jegyző, háznap, ügyvéd, és kilenc bizottsági tag választása. Móricz István, titkár-jegyző.

— Hymen. Parády Kálmán, a reformatusok kolozsvári főiskolájának ujn választott derék terl ményrajzi tanára a napokban jegyezte el Sárkány Eliz kisasszonyt, tanártársának Sárkány Ferencnek, fiatal szelleműs leányát. Megérdemelt boldogság kísé- rje a szerető szívek e szép frigyét!

— A hidutezai járda egy része készen van; mi megvalljuk ma még nem igen jó véleménynyel vagyunk ezélszerűsége felől, a járda még eddig nem sokban különbözik a vert porondos uttól, mely a mel- lett, hogy hamar kopik, bármely rátévedt terhes sze- kérel felszántja. Pesten az aszfált burkolat alját ké- szítették ily nemű anyagból s azt vonták be a majd- nem vas keménységű aszfállal. Mi ugyan nem akar- juk életünket elhamarkodni; mint halljuk a járda

ayaga idővel keményedni fog s ha elég szilárd lesz, nincs szavunk, egyet azonban mégis a városi ható- ság figyelmébe ajánlunk: bármennyire is megszilár- dul a járda, oly kemény nem lesz, hogy épszöges széle ne csorbuljon, mi már is nagy mértékben foly; a pesti aszfált burkolatot gránittal szegélyezték, ez itt sem ártana.

— Az erdélyrészi központi lótenyésztő bi- zottság küldöttjei, Mátyus Ferenc, Mina János és Gamauf Vilmos ma indulnak Fogarashra, hogy az ottan felállítandó állami ménes berendezésére néze- a már korábban oda utazott ministeri bizottsággal, Gradudohe tábornokkal, Kozma Ferenc ministeri tanácsos és ménes-osztály vezetővel s Ilinczy alez- redessel, a sepsiszentgyörgyi műuttelep parancsno- kával megállapodásra jussanak. Annak idején értesí- tendjük t. olvasóinkat az intézkedések eredményéről. Egyuttal megemlítjük azt is, hogy a sepsiszentgyör- gyi állami méntelep legközelebb Bonyhára fog át- tétetni.

— Pichler Bodog hatóságilag engedélyezett s városunkban igen előnyösen ismert énekiskoláját (Hiduteza, 291. szám alatt) ismét megnyitotta. A t. művész a karlsbadi fürdő hasznáta után visszatér- ve énektanári elismert tehetségét midőn a művészet kedvelő közönségnek fölajánlja, részünkről felesleges- nek tartunk minden további ajánlgatást s egyse- rien csak jelezni kívántuk, hogy közönségünk föl- használhassa a kínálkozó jó alkalmat.

— Szindényünk oct. 1-én Szigligeti eredeti drámájával „Török János”-sal fogja kezdetét ven- ni, ugyanavval, melylyel a társulat vásárhelyi vándor- pályáját végezi. A décsi társulat vonzerejét jelenleg Egressi Ákos vendég szereplése képezi, ki a mondott időig Hubai társulatánál működik.

— A m. mérnök-egylet közlönyének alig pár hét előtt vettük volt legutóbbi füzetét s ma uj- ra kezeinkhez jutott egy, a folyó évi 8-ik füzet augusztus hórlól. E nagy kedvvel és buzgalommal szerkesztett szaklap előttünk fekvő legnagyobb számá- nak tartalmát következő cikkek képezik: A gőz-su- gár szivattyú fokozati fejlődéséről és tökéletesbi- téséről, 19 fametszetű ábrával, Bielek Miksá- tól, — A földszin fölvétele vasuti nyomjelzés cél- jából, szövegbe nyomott 12 fam. ábrával, Meisner Sándortól, — A holt súlyról francia vasutakon közli Erdőy Benedek, és a „Vegyesek” ro- vatában: A bécsi világtárlati épület nagy köröndjé- ről, — Amerikai építész-egylet, — A szivattyú ke- rék, — A szellőztetés kérdéséhez, — Az augarteni új hid Bécsben, — Összeállítva H. S. e rovat ren- des vezetője által, —

— Ünismeret. Áldor Imre, a „Gyors Posta” csöndes kimulása alkalmából kiadott kiáltványát így kezdi: „Alig hiszem, hogy tisztelt elvtársaimmal kellemesb hirt közölhetnék annál, miszerint a „Gyors Posta” folyó hó végétől alulirt és a kiadónak a 48- as párttal lett megállapodása folytán megszűnik.” Ebben bizony igaza van.

— A Federatiunea biztos forrásból merített hír alapján írja, hogy a szamosujvári gör. kath. püspökség — Vanea érsekké történt kinevezetése óta üres — széke a legközelebbi napokban fog be- tölteni.

— Dóczy Lajos befűzte Göthe „Faust” jának fordítását, a könyv még december hó folytán ki- kerül a sajtó alól. Ráth Mórnál fog megjelenni, ki a világhírű mű szépen sikerült fordításából egyszerre két kiadást rendez. Az egyiket, mint halljuk, Kaul- bach híres illusztrációi fogják díszíteni, míg a másik olcsó, népies kiadás lesz, hogy bárki is könnyen meg- szerezhesse.

— A Mehádian ülésező természettudósok jövő évi nagygyűlésük helyéül Győr városát tűzték ki. E gyűlésre megválasztattak elnököknek: Gr. Vi- czay főisp. és Kruesz Christothom apát, alelnökök- nek Xantus János és Kátay Gábor, titkároknak Bu- zinkay, Fehér Ipolyi, és Siklossy,

— A nemes szívekhez könyörületért esd egy éltes családapa, ki nejét és 9 élő gyermekét mester- sége munkájával tisztességgel fentartotta, de az utol- só nagy tüzeset alkalmával Gyöngyösön porrá égve, nemcsak szerénye va gyónatól megfosztott, de a tűz- vésznek 18 éves Etelka és 21 éves Mariska nevű leányai is áldozatul estek. A borzasztó csapás az édes anyát örületes búskóba ejtő, az amugy is gyen- gelkedő atyát pedig jó ideig munkaképtelenné tette. A szerencsétlen családapa neve Magyar György, la- kik: Gyöngyösön, Solymosi utca 2335. sz. a. — A felebaráti könyöradományokat kérjük egyenesen a sze- rencsétlen családfő címe alatt Gyöngyösre küldeni.

— Vidéki hírek. Torda a napokban élénk arezulatolt öltött. Mult csütörtökön Véber felolvasási estélye electriálta a közönséget; szonbaton pedig a néptanítók rendeztek ének-, felolvasási- és szavallati estélyt. Véber a közönség részvétele ellem nem igen panaszkodhatik; néptanítóink hangversenyt azonban csak igen kevesen hallgatták. A néptanítók által rendezett jótékonycélu estélyt vidám buscula- koma fejezte be a „Koroná”-ban, melyen tanfű- gyelő mélt. Filep Albert ur is részt vett. Lapunk- nak írják, hogy jövő szombat az ottani dalárda műkedvelői előadással összekötött előadást rendez. Előadják a „Dicsőség bajjal jár” című 1 felv. fran- czia vígjátékot is.

KÖZGAZDASÁG.

A közmunka szabályozásáról.

Metzner Antalól.

(Folytatás.)

Valóban megdöbbentő képe a pazarlásnak, mely- lyel a nemzet egyik értékes tőkéjét, a közmunkát

annyi éveken át fogyasztjuk közgazdasági érdekeink kiszámíthatatlan kárára!

A közmunka-szolgálmány elavult rendszerének ennyi hiánya és azon óriási kár, mit nemzetgazda- ságunk ez által szenvedni kénytelen, parancsolólag követelik tehát, hogy azt valahára egy igazságos alapra fektetett és a kor kívánalmainak megfelelő intézménnyel cseréljük fel. S ezen intézmény nem lehet más, mint a természetbeni szolgáltatás eltör- lésével, a közutak fentartási költségeihez az egyenes adó irányában való közös hozzájárulás, vagyis az uti-pótadó.

Lássuk azért miként oszolnék el a közmunka helyébe kivetendő pótadó a hon adózó polgárai között.

Az 1870-ik évben:

Magyarország egyenes adója 49.643,004 frtból
Erdély pedig 4.832,312 „
állott; a közmunkának a megváltási árak szerit számított egyenes értéke tehát Magyarországon a direct adónak 10-1%, Erdélyben pedig 32-0%-kát képezte.

Ezen nagy különbség, egyrészt a váltási ár- nak Erdélyben pontosabban eszközölt megállapításá- ban, másrészt az erdélyi direct adók csekélyebb mér- mű kiszabásában leli magyarázatát.

De ha a közmunkának nem a törvényhatóság által — a közutak fentartása szempontjából — na- gyon is kedvezőtlenül megállapított váltási, hanem miként ezt közgazdaságilag tennünk kell, a valónak megfelelő vagyis a tényleges munkabér szerinti ér- tékét vesszük számításba: akkor az egyetemes köz- munka valódi értéke 1870-ben Magyarországon a direct adónak 12-8%-át Erdélyben 40%-kát; átlá- gosan pedig 15-5%-kát teszi

Ezen arány az egyes törvényhatóságok egyenes adójához viszonyítva nagyon különböző eredményt mutat; mert némely megyékben, mint például Pest, Bács, Békés és Komáromban a közmunkaváltási értéke csak alig 5% ra rug az egyenes adónak, míg más megyékben, például Bereg-, Szepes- és Torna- megyékben 30, 38, 40%-át teszi, sőt Zarándmegye közmunkájának értéke az ottani egyenes adónak e- 40%-ó-áig emelkedik: Erdély némely törvényhatósá- gában pedig az egyenes adó 80%-át is meghaladja.

Ezen aránytalanság azonban, melynélfogva egész gyik törvényhatóság a másik felett nagyobb előny- ben részesül, nem szolgálhat érvül a közmunka fen- tartásának indoklására, hanem inkább csak egygyel több ok arra, hogy a közteherviselés ezen igazságtal- an nemet mielőbb megszüntessük.

Nem érdektelen egyébiránt ezen viszonyt az egyes törvényhatóságok közt előtűntetni:

Az 1870-ik évben összeirt közmunkának vált- sági értéke ugyanis az egyenes adónak
10%-g terjed M.-országban 17, Erdélyben 1 thatósági terül.
15%-ig „ „ 14, „ 3 „ „
20%-ig „ „ 12, „ 2 „ „
30%-ig „ „ 5, „ 5 „ „
40%-ig „ „ 4, „ 15 „ „

Ezen összehasonlításból kitűnik: hogy a köz- munka váltási értéke az egyenes adónak átlagosan 15-2%-át képezi, de az összes törvényhatóságok na- gyobbik felében az egyenes adó 20%-ó-áig emelkedik s a törvényhatóságok több mint 1/-részében annak 40%-át is meghaladja.

Ezen tényállás ugyan az uti pótadó meghatá- rozásánál kizárólag nem lehet mervadó; mert annak eldöntése, hogy mennyivel járuljon az ország közutjainak kiépítéséhez és fentartásához, főleg a szükséglettől és a lakosság adóképeségétől függ, sőt nagy részben még a beruházási tőke után várható haszon arányától is feltételeztetik.

A törvényhozás bölcsessége kétségen kívül a létező viszonyok és közgazdasági érdekeink figyelem- bevételével fogja e tekintetben kijelölni a kellő ha- tárokat, de annyit előzetesen is feltehetünk: hogy az uti pótadó minimuma a jelenlegi közmunka- szol- gáltatás egyenértékénél csekélyebb nem leend. Mert ez- zel nem súlyosbítottuk az adózók egyetemének ter- he, csak igazságosabb arányban osztatnák szét az egyes adózókra: míg ellenben az oly égetően szük- séges közutak létrehozatala, ennél csekélyebb meg- adóztatás mellett teljesen lehetetlenné válnék.

(Folyt. köv.)

Felelős szerkesztő: Szász Béla.

Nyilttér. *)

Biasini gyorskocsi menetrendje

1872. augusztus 1-sőtől:

Arleszállítással.

Kolozsvár, Szamosujvár és Deés között.
Kolozsvárról indul a gyorskocsi Szamosujvár és Deésre naponta délután 3 óra- kor, Deésről Kolozsvárra naponta délután 1 órá- kor. 1 hely ára Kolozsvárról Szamosujvárig első és köz- belső coupeba 2 frt 30 kr. a hátulsó coupeba és a bakon 1 frt 70 kr. Kolozsvárról Deésig vagy vissza első és közbelső coupe 3 frt — hátul- ső coupe és a bakon 2 frt 50 kr.

Kolozsvárról Felvinczre naponta két- szer reggeli 3, és délután 4 órákor. Első hely 4 frt hátulsó 3 frt 50 kr. Tordáig vagy vissza 2 frt.

Minden utas 30 font szabad pondgyaszt vi- het magával.

Kibélti Biasini Domokos

*) E rovat alatt költségeit csupán a sajtóhatóság irányában sem vállal felelőséget a szerkesztő.

